

"Politikacıları eleştirmek en kolay"

■ Yarattığı "Bizimcity"yi milyonlarca insan zevkle seyredirken, Memecan, hayalindeki tasarımla uyuşmayabilir kaygısıyla TV de izlemiyor

Emre HİKMET
Türkiye'nin tanınmış mizah sanatçılarından Salih Memecan "politikacıları eleştirmek, yapacak en kolay iştir. Sorun, eleştiremez olanlardır" dedi. Halk Sanatları Derneği'nin davetlisi olarak konferans vermek için KKTC'ye gelen Salih Memecan, KIBRIS gazetesini gezdi ve çalışmalar hakkında bilgi alarak sorularını yanıtladı.

Salih Memecan ODTÜ'de aldığı lisans ve lisans üstü öğreniminin ardından Amerika'da yaptığı doktora ile desteklediği 14 senelik mimarlık eğitimini, kendine uygun bir iş bulamayınca bir kenara bırakıp, karikatürist olmuş. Kendince, karikatürist olmasının en büyük nedenlerinden biri Karadenizli olması. Zaten 14 senelik mimarlık eğitimini bir tarafa bırakıp karikatürist olmak, Karadenizli'nin kara mizahından başka hangi mizah anlayışına sığar. Yarattığı "Bizimcity"yi milyonlarca insan zevkle izlerken, Memecan hayalindeki tasarımla uyuşmaz kaygısıyla televizyonda izlemiyor. Memecan, "Kıbrıs'ı, nasıl buldunuz?" sorusuna, "Küçük buldum. Binalar küçük, mesafeler küçük, insanlar aynı" diye yanıtlıyor. Başlangıçta Kıbrıs insanının sorunlarının da küçük olduğuna dair inancı, sohbetimizin ardından değişiyor. İşte Salih Memecan, "Bizimcity" ve "Sizinkiler".

Soru : Bizimcity ile başlamak istiyorum. Bizimcity nasıl doğdu, nasıl tasarladınız?

Memecan : Bizimcity 6 yıl oluyor gazetedeki ve 4 yıl da televizyonda. Önce "Sizinkilerle" başladım gazetelerin arka sayfasında bayağı bir ilgi çıktı. Buna benzer bir şey birinci sayfada yapabilir miyiz diye gazete yönetiminden teklif geldi. Yer olarak da logonun yanını teklif ettiler. Öyle olunca böyle bir teklife hayır diyemiyorsunuz. Ama ona da böyle bir background bir şey bulmalısınız ki her gün sırfdan başlamayalım. Bir senaryosu var onun. Fantezi bir ülke orası, bir kobboy kasabası vahşi buda ve tesadüf bu ya orada olan her şey Türkiye'dekilere çok benziyor. Liderler çok benziyor, olaylar çok benziyor. Siyasi karikatürleri o konteks içinde yapıyorum. Artık çok da kanık-

sandı.
Soru : atv'de nasıl başladılar?
Memecan : atv'ye başladığımda "çizgi film yapar mısın?" dediler. Tabi bunu söyleyen insan çizgi filmin nasıl yapıldığını ne kadar meşakkatli bir şey olduğunu bilmiyor. Ben asla yapamayız dedim ama bir arkadaşım vardı çizgi filme hevesli. Emre Ulaş, o zaman hevesliydi, şimdi usta. Bir denesek mi dedi ve denedik oldu. Zorluğu şu; günü birlik olması gerekiyor. Bir hafta önce başlayıp çıkarmıyorsunuz. 12.00'de başlıyorsunuz. akşama atv'de çıkıyor. Yapabilir miyiz yapamaz mıyız derken 4 senedir devam ediyor. Epey de bir tanınmışlığı var ve taklidi de pek olamadı. Onun ayrı bir püf noktası var açıkçası televizyona gizmenin. Bir sürü dengeleri gözetmeniz gerekiyor. Okuyucuyu da pek kirmamanız gerekiyor ki sizi ertesi gün de okusunlar.

Soru : Yani bir sıkıntı yaşıyor musunuz o konuda?

Memecan : Onu ben sıkıntı olarak görmüyorum. Bu işin püf noktası. Okuyucuya göre karikatürü ayarlamamız o işin şartı. Benim "Aktüel"e çizdiğim esri başka, "Sabah"a çizdiğim esri başka, televizyona çizdiğim esri başka. Çünkü hepsinin okuyucu kitlesi başka. Birinin 100 bin okuyucusu var, diğeri 1 milyon 2 milyon okuyucusu var, öbürünün bir sürü milyon izleyicisi var. Aktüel okuyucusunun belli bir konuda yoğunluğu aynı düşünebilir ama televizyon izleyicisi çok değişik görüşlere, çok değişik geçmişlere, çok değişik hayat anlayışlarına sahip. Dolayısıyla çok daha hassas olmak gerekiyor. Ayarlama dediğim o. Aktüel dergisinin okuyucusu daha entellektüel olabilir ona daha anlaşılır, televizyonda daha anlaşılır, televizyonda daha anlaşılır karikatürler çizmek zorundasınız. Bazen arkadaşlar eleştiriyorlar; "bu çok basit olmamış mı?", ama o çok basit olmak zorunda zaten. Onun başka şansı yok.

Soru : Siz "Bizimcity"yi televizyonda izlerken neler hissediyorsunuz?
Memecan : Ben izlemiyorum. Çünkü artık o saatten sonra ya-

pablecek bir şeyiniz yok. Televizyonda çıkan benim düşüncümden farklı olabilir. Mesela ben adamın şapkasını kırmızı hayal etmişimdir, televizyonda mavi çıkar. Gerçi çizgi filme uyarlayan Mesut Memertaş'la frekanslarımız nemelde tutar ama ben izlemiyorum. Bu şey gibi herhalde, bir roman yazarının kitabının sinemaya uyarlanışını halini izlememesi gibi bir şey.

Soru : Siyasilerin tepkileri nasıl oldu?

Memecan : Siyasilerden kötü tepki almadım. Siyasetçinin en güzel yanı eleştirilebilir olması. Şimdi benim en rahatsız olduğum şey, ağzı olan siyasetçiyi eleştirmesi. Çünkü dünyanın en kolay işi siyasetçiyi eleştirmek. Biz karikatüristler çok sık yapıyoruz. Ama demokratik ülkelerde eleştirilebilir kurum çok faz-

ladır. Eleştirilemeyen kurum çok azdır. Türkiye'de mesela Cumhurbaşkanlığı kurumunu eleştirilemezdi Özal dönemine kadar. Bir geçiş dönemi oldu. İlk karikatürü yaptım, hemen dava açıldı. Avukatı otomatik olarak açmış. Kazandı ama bir geçiş dönemi oldu. Siyasetçiyi eleştirirlerken kategorik olarak eleştirmek lazım. Şahıs olarak eleştirmek lazım. Politikacılar kötü dedim zaman yerine alternatif de koymak lazım. Yani siyasetçi istemiyoruz da ne istiyoruz? Siyasetçi tabii ki ne istiyorsak yanlış yapıyoruz. Sonuç olarak bizim seçtiğimiz insanlar. Çevredekide en akıllı insanlar. Halkı ikna etmiş, en azından halkı değilse bile liderini ikna etmiş.

Soru : KKTC'de Has-Der'in düzenlediği Masal Şöleni için bulunuyorsunuz. Çocuklar için neler yapıyorsunuz?

Memecan : Halk Sanatları Derneği'nin davetlisi olarak geldim. Masal Şöleni çerçevesinde. Çocuklar çok ciddi okuyucularımız olduğu için beni de çağırdılar. Türkiye'de en fazla ihmal edilen gruplardan bir tanesi çocuklar veya kadınlar veya aile. Bizimcity, siyaset bunlar hoş da, esas insanları ilgisini çeken evde geçen olayların başkaları tarafından anlatılması. O çok ilgisini çekiyor insanların. Orada kendini buluyor, çevresinden birilerini buluyor. "Bak işte" diyor "şu tam senin gibi." Orada "Limon" ile "Zeytin" giriyor devreye. Onlarda herkes kendini bulabiliyor. Ben onu yapmaya başladığımda şunu fark ettim. Bütün aileler birbirine benzermiş de bizim habermiz yokmuş. Her kadının kilo sorunu var ve her kadın kocasının ilgisizliğinden şikayetçi. Çocuklar yemek yemez, komşunun yaramaz çocuğu varmış.

Soru : "Sizinkiler" de bu ihtiyaçtan mı doğdu?

Memecan : Bundan yedi sene önce polis durdurdu beni yolda. O yıllarda da ben Sabah'ta siyasi karikatürler çiziyordum ve zannediyordum ki Türk kamuoyuna, Türk siyasi hayatına yön veriyordum. Polis durdurdu. "Kimsin?" işte gazeteciyim, Sabah'ta karikatür çiziyordum. "Aaa" dedi, "Boncuk'u çizsen mısın?" Boncuk ne diye düşündüm bir an için. Boncuk, bizim gazetesinin ekinde Walt Disney'in bir köpeği vardı, onun maceraları. Polis memuru karikatürist diye o Boncuk'u çizdim adamı tanıyor. Dolayısıyla adam onu okuyor. Siyaset karikatürleri umurunda bile değil. Esasında insanlar kendi yaşamlarının yansımalarıyla daha çok ilgileniyor. Dolayısıyla "Sizinkiler" daha popülerdir. Ama benim konuştuğum kişiler "Bizimcity" ile ilgili konuşurlar o daha entellektüeldir ama için için gider "sizinkiler" okurlar. Neyse, bunda bir yanlışlık var dedim. Ve uzun araştırmalar sonucu bunu çıkardım. İşte bu karakterler mazbut olacak, seks olmayacak, vahşet olmayacak, aile olacak, rengarenk olacak, siyaset olmayacak, güncellik olmayacak, civil civil olacak. Sonra iki tane civci yaptım. Birini san yaptım "Limon" dedim,

ötekini siyah yaptım "zeytin" dedim. Karakterlerini farklı yaptım Birinin anne babasını koydum ki aile esprileri de olsun. Ve bunu yapmaya başladım. Ama bunu her gün yapacaksnız. Yani "karikatürümüz yıllık izninin bir bölümünü kullanmak üzere bir hafta yoktur." olmuyor orada. Çünkü orada adam karikatüristi tanımıyor, "Limon" ile "Zeytin" i tanıyor. Dolayısıyla onu orada her gün görmek zorunda. Ama çok büyük sikimtiler yaşadım. Hasta oldum, gizmek istemedim, tatile çıktım ama o verilmiş bir karar ve her gün bir şekilde orada çıktı.

Soru : "Limon" ile "Zeytin" in farklı sektörlerde de kullanılıyor. Bunun getirisi ne?

Memecan : Tabii "Limon" ve "Zeytin" in kıyafetleri çıktı, çantaları yapıldı. Bu tam da telif haklarının Türkiye'ye geldiği döneme rastladı. Öyle denk geldi. Bu konuyla ilgilenen bir ajansın var. Orada çalışan insanlar bu işi takip ediyorlar. Tabii bu bir istihdam da yarattı. Yani iki civci diye hor görmemek lazım.

Soru : Türkiye'de belli bir yere geldiniz. Bundan sonraki hedefiniz ne?

Memecan : "Bizimcity" den ziyade "Sizinkiler" ile ilgili tasarımlarım var. Hedefim dünyaya açılmak. Türkiye'de iyi karikatürist olmak yeterli bir hedef değil. Yani Sirt'te iyi karikatürist olmanın yetmeyecek Türkiye'ye açılmak gibi. Türkiye dünyada ufak bir yer. Hedef bu işi uluslararası boyutta yapmak. Bir ara çizgi film yapmayı düşündüm. Ancak ulusal boyutta bir çizgi film yapmak çok da manalı değil. Çünkü çok büyük maliyetler getiriyor. Bunu sadece Türkiye'deki televizyonlarla karşılamamız mümkün değil. Bu yüzden o fikrimden vazgeçtim. Şimdi, benim karakterlerimi birisi çizgi film yapar mı türünden girişimlerim var. Sonra kitaplarım var, "sizinkiler." Bunları dünya da çeşitli dillere çevirerekatabilir miyiz? Onun araştırması içindeyim. Ama karikatürlerdeki esprilerin dile bağlı olmaması gerekiyor. Yani deyim olmayacak içinde. Mesela geçen gün bir tane vardı. Karikatürdeki adam kadına "bana aşkla ilgili bir şey söyle" diyor, kadın "kaşkol" diyor. "Hay Allah" dedim "güzel ama bunu İngilizce'ye nasıl çevirebiliriz." Sonra birden aklıma geldi, adam soruyor işte "tell me something about love" diyor, kadının "glove" diyor yani eldiven. Bunun gibi işte. Yani bundan sonraki hedefim dünyaya açılmak.